

TEKENEN, HANDVAARDIGHEID, TEXTIELE VORMGEVING - VWO: VAKSPECIFIEKE INFORMATIE 2021

Deze informatie is gelijktijdig met de Septembermededeling van het College voor Toetsen en Examens (het CvTE) (zie Examenblad.nl) bekendgemaakt.

Veranderingen t.o.v. 2020 zijn geel gemarkeerd. Zoals gebruikelijk zijn de wijzigingen t.o.v. het voorgaande schooljaar gemarkeerd. Dat betekent dat in dit document de wijzigingen t.o.v. 2020 zijn gemarkeerd. Aangezien er in 2020 geen centrale examens zijn afgenomen, kunnen wij ons voorstellen dat u de informatie van 2020 niet op uw netvlies heeft. Mocht u willen weten wat gewijzigd is in 2021 t.o.v. 2019, dan kunt u naast dit document ook het document van 2020 raadplegen, waarin de wijzigingen in 2020 t.o.v. 2019 zijn weergegeven.

- [Vakspecifieke informatie 2020](#)

EXAMENSTOF

De examenstof is beschreven in de [syllabus beeldende vakken vwo 2021](#).

SYLLABUS

De syllabus van 2021 wijkt inhoudelijk niet af van de syllabus van 2020.

NADERE INFORMATIE

Thema C.S.E.

Vanaf het examenjaar 2017 is *Voorbeeldig* het thema voor het centraal schriftelijk examen tekenen, handvaardigheid en textiele vormgeving vwo. Dit thema is gekozen voor meerdere examenjaren en geldt ook voor 2021 en 2022.

Bij het examenthema *Voorbeeldig* speelt naast de actualiteit de kunstgeschiedenis in lijn met het thema een even belangrijke rol. Een voorbeeld dient immers eerst gemaakt of gesteld te zijn om daarna onderwerp te kunnen zijn voor imiteren, interpreteren of overtreffen.

Kunstbeschouwelijke benadering C.S.E.:

De kunstbeschouwelijke benadering is met het thema *Voorbeeldig* niet veranderd. Om dit mogelijk te maken is er bij de samenstelling van deze syllabus gewerkt vanuit de volgende uitgangspunten:

- het beeld staat centraal;
- kunsthistorische kennis wordt ingezet om oude en nieuwe beelden te (her)interpreteren;
- er wordt een groot beroep gedaan op de kritisch reflectieve vaardigheden.

De syllabus

Een nadere specificatie van het thema, probleemstellingen en exameneisen zijn opgenomen in de syllabus. Daarnaast bevat de syllabus voorbeeldvragen, een basisstofomschrijving en bronnen.

De bronnen (Bijlage 6) vormen als totaal geen volledige afspiegeling van de stofspecificatie en zijn niet per definitie een invulling van de exameneisen. De teksten zijn een middel tot reflectie op het thema en illustreren de breedte en diepte ervan.

In de examens in 2021 ligt het accent op de volgende onderwerpen, theorie en kunstenaars binnen het thema *Voorbeeldig*:

- imiteren, variëren en overtreffen
- origineel en kopie
- cliché en traditie
- representatie en reproductie
- pastiche en parodie (Marita Sturken, Lisa Cartwright)

- kunsttheorie, renaissance (Leon Batista Alberti, Giorgio Vasari)
- kunsttheorie, zeventiende eeuw (architectuur)
- kunsttheorie, negentiende eeuw (J.J. Winckelmann, Kopienkritik)
- kunsttheorie, primitivisme (Robert Goldwater)
- kunsttheorie, Arthur Danto

- Albrecht Dürer
- Bernini
- Francesco Borromini
- John Flaxman (Wedgwood)
- Karl Friedrich Schinkel
- Augustus Pugin en Charles Barry
- Eduard Manet
- Paul Gauguin
- Andy Warhol
- Gerhard Richter
- Oliver Laric
- Hella Jongerius
- Rem Koolhaas

Ongeveer de helft van de in het examen gepresenteerde contexten (kunstenaars, kunstwerken, teksten) is direct gebaseerd op de stofspecificatie en bronnen van het thema *Voorbeeldig*. De overige contexten in het examen passen binnen de kaders van de basisstofomschrijving en/of kunnen worden begrepen op basis van transfer van kennis en vaardigheden zoals gedefinieerd in de syllabus.

C.P.E.

Met ingang van examenjaar 2017 kent het centraal praktisch examen voor de verschillende disciplines dezelfde opgaven en hetzelfde opgavenboekje.

De opdrachten zijn zodanig gekozen dat ze aanknopingspunten bieden voor een uitwerking in de verschillende kunstzinnige disciplines of een combinatie van deze, waarbij de gekozen discipline het uitgangspunt vormt. Het discipline-overstijgend denken en werken past in de ontwikkelingen in de kunstwereld van de afgelopen decennia.

Toelichting naar aanleiding van vragen over de beeldopgave

Aan het CvTE zijn door enkele docenten vragen gesteld over de interpretatie van de laatste opgave, de 'beeldopgave', in het opdrachtenboekje van het CPE. Voor een concreet voorbeeld van deze opgave verwijzen wij u naar de examendocumenten van 2016. De vraag van docenten is of er een visuele relatie moet zijn tussen het aangeboden beeld in de opgave en de beeldende verwerking tot en met het eindproduct.

De tekst van deze opgave is "De afbeelding op pagina ... moet dienen als aanleiding en uitgangspunt voor een beeldende verwerking." Bij de voorwaarden die in het opgavenboekje zijn opgenomen, staat bij het eerste punt aangegeven dat in de collectie zichtbaar moet zijn welke uitgangspunten er zijn gekozen met betrekking tot de inhoud en de vormgeving van het gekozen thema. Bij de punten 4 en 5 wordt dit herhaald. De beschrijving bij punt 3 geeft aan dat in de collectie zichtbaar moet zijn welke opgave de kandidaat heeft gekozen. Deze voorwaarden komen ook terug in de beoordelingsinstructie voor correctoren bij de punten 2, 3 en 4.

Bovengenoemde omschrijvingen zijn bedoeld om aan te geven dat er uit het proces en het product naar voren moet komen dat het beeld in de opgave heeft gediend als aanleiding en uitgangspunt. Ook moet er sprake zijn van 'onderlinge samenhang' in de collectie. Dit wil echter niet zeggen dat het (eind)product een directe visuele relatie moet hebben met het beeld uit de opgave. Wel moet het 'eindproduct' begrepen kunnen worden als de uitkomst van een proces waarbij het beeld van de opgave als aanleiding en uitgangspunt heeft gediend.

Informatie over de organisatie en afname van het CPE staat in het document ['Organisatie en afname CPE beeldende vakken vwo'](#).

CORRECTIEVOORSCHRIFT

Status: regelgeving

Het CvTE heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Als de corrector van mening is dat het correctievoorschrift een onvolkomenheid bevat, neemt hij contact op met het Examenloket via het [contactformulier](#) op www.examenloket.nl.

Aanvullingen

Zie paragraaf 9.4.2 van de Septembermededeling.

Examens nakijken: streng, soepel of precies goed?

Als bijlage bij deze vakspecifieke informatie is een artikel opgenomen dat ingaat op de taak van docent als examinator (corrector). Dit artikel is ook als los document op de examenpagina's op Examenblad.nl gepubliceerd.

ONTVANGEN VAKSPECIFIEKE MAILINGS

Voor uw taak als examinator (corrector) van de centrale examens is het belangrijk dat u goed geïnformeerd bent. Dat kan via een persoonlijke pagina op Examenblad. Via deze pagina ontvangt u inhoudelijke en formele informatie over de centrale examens van uw vak op maat, zoals bijvoorbeeld een test met het correctievoorschrift of een enquête over een conceptsyllabus. Hebt u als docent nog geen persoonlijke pagina op Examenblad.nl waardoor u de mailings niet rechtstreeks ontvangt, laat u zich hiervoor dan registreren door uw examensecretaris.

EXAMENBESPREKING VONKC

Elk jaar organiseert de Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur (VONKC) na de afname van het centraal schriftelijk examen een bespreking van de opgaven en het correctievoorschrift. Op de website van VONKC (www.vonkc.nl) vindt u hierover meer informatie.

Het CvTE brengt examenbesprekingen onder de aandacht, omdat ze waardevol kunnen zijn voor het intercollegiaal overleg over de correctie van de examens. Intervisie met collega's is vaak nuttig om samen te verkennen in welke mate antwoorden van examenkandidaten inhoudelijk in lijn zijn met het correctievoorschrift. Deze besprekingen hebben echter geen officiële status.

In alle gevallen is het correctievoorschrift, eventueel voorzien van een aanvulling, bindend. Opmerkingen gemaakt tijdens examenbesprekingen 'overrulen' het correctievoorschrift niet.

BIJLAGE:

Examens nakijken: streng, soepel of precies goed?

Marieke Wensing

Voor sommige docenten wordt het de eerste keer, velen deden het al vaker, maar het blijft spannend om straks de centrale eindexamens te moeten nakijken. Het is niet alleen een indirecte test of je je leerlingen goed genoeg hebt voorbereid, maar ook en vooral moet je zorgen dat er resultaten uitkomen die zowel je vak alsook de kandidaten recht doen.

Dat nakijken is nog niet zo eenvoudig. De centrale eindexamens kunst en de examens in de beeldende vakken bestaan bijna helemaal uit open vragen met antwoorden die nogal eens 'de volgende strekking' moeten hebben. Dat komt doordat vaak naar inzichten wordt gevraagd of doordat interpretaties of verklaringen moeten worden gegeven. Op de examenbesprekingen voor docenten is er dan ook veel discussie over het al dan niet goed mogen rekenen van alternatieve antwoorden of nuances die niet in het correctievoorschrift (cv) zijn opgenomen. De meest geuite kritiek op deze examens is al jarenlang dat 'het antwoordmodel niet volledig' zou zijn.

Het is natuurlijk altijd mogelijk dat er goede antwoorden bestaan die de examenmakers over het hoofd hebben gezien. Maar veel alternatieven die in eerste instantie juist lijken, zijn dat niet en zijn daarom dan ook niet in het cv opgenomen. Als gevreesd wordt dat een bepaald fout antwoord massaal wordt gegeven, wordt soms expliciet vermeld dat voor dat antwoord géén scorepunt mag worden toegekend. Het is echter ondoenlijk om bij elke vraag alle voordehand liggende foute antwoorden op te nemen. De examenmakers beperken zich dus tot de juiste antwoorden met een enkele keer een 'nul-punten-antwoord'.

Toch zijn er nog allerlei nuances mogelijk. Kandidaten geven namelijk niet altijd letterlijk het antwoord dat in het cv staat. Dat kan bijvoorbeeld komen doordat het gewenste antwoord in het officiële vakjargon staat, zodat u als docent precies begrijpt wat wordt bedoeld. Uiteraard streven we ernaar om zo exact en helder mogelijk te formuleren, met de kandidaat en het niveau in gedachten. Maar toch zullen docenten altijd moeten wegen in hoeverre de antwoorden van hun leerlingen overeenkomen met het correctiemodel. En in hoeverre de kandidaat duidelijk maakt dat de kwestie goed begrepen is, ook al staat het er misschien wat onhandig.

Dat wegen is vooral voor beginnende docenten moeilijk. Niemand wil zijn leerlingen tekort doen, maar het vak moet goed getoetst worden en de ene kandidaat weet of begrijpt gewoon meer dan de andere. Wat is eerlijk? Hoe objectief kan een docent zijn? Nu houdt de ene docent zich strenger en letterlijker aan het cv dan de ander en zo is het denkbaar dat een kandidaat voor dezelfde antwoorden bij de ene examinator een hoger cijfer krijgt dan bij een ander. Het systeem van de tweede correctie moet dit helpen voorkomen, maar het is de vraag of daarmee alle problemen worden opgelost.

De 'eigen' docent moet nog steeds wegen en zorgen dat hij dat eerlijk doet. Doe je de onhandig formulerende kandidaat die het toch goed begrepen heeft tekort en ben je dus te streng? Of kijk je structureel (te) soepel na en ken je bij twijfelachtige antwoorden eerder wel dan niet een punt toe? En wat betekent het als je dat doet? Het gevolg van (te) soepel nakijken is dat je in zekere zin de 'goede' kandidaten tekort doet. Als de zwakkeren meer punten krijgen dan ze verdienen, komen ze met hun cijfer dichterbij de buurt van degenen die het echt goed begrijpen. De spreiding wordt kleiner. De betere kandidaat kan immers niet méér dan de maximumscore voor een antwoord behalen en profiteert dus minder van de 'soepele' docent.

Een toets moet betrouwbaar, valide en van het juiste niveau zijn. Maar een toets moet ook zo goed mogelijk discrimineren tussen betere en zwakkere kandidaten. De 'soepele' docent discrimineert minder dan een 'strengere' docent. Als bijvoorbeeld leerling A, B en C respectievelijk een 4, 6 en 8 waard zijn (gemiddeld 6, spreiding 2), komen zij bij een soepel nakijkende docent bij wijze van spreken uit op 5, 6.5 en 8. Het gemiddelde cijfer stijgt en de spreiding, de discriminatie wordt kleiner.

Krijgt die 8 er niets bij? Waarschijnlijk niet of nauwelijks. De betere leerling geeft meestal niet zoveel twijfelachtige antwoorden en er valt dan ook minder te wikken en te wegen.

Stel dat ineens op grote schaal het havo-examen veel soepeler zou worden nagekeken. Dan zou het totale gemiddelde cijfer natuurlijk stijgen en het percentage onvoldoendes dalen. Bij de landelijke normering wordt dan geconcludeerd dat het examen te gemakkelijk was in vergelijking met voorgaande jaren en met het zogenaamde referentie-examen. De norm (de N-term) wordt dus aangepast. Het is niet aannemelijk dat de hele havo-populatie ineens veel intelligenter is geworden. Dus de N-term zal dalen om de resultaten van het 'te gemakkelijke' examen alsnog te corrigeren. De cijfers van alle kandidaten pakken dan lager uit.

En wat betekent dat binnen de klas? Door de lagere N-term zal het (te hoge) cijfer van de leerlingen A en B wat dalen, maar het kan altijd nog hoger uitpakken dan wat ze in feite waard zijn. Erger is dat de goede kandidaat C zijn of haar verdiende 8 nu niet krijgt! Het gevolg van te soepel nakijken is dus dat de beste leerlingen worden benadeeld. Dat zullen noch de soepelste, noch de strengste docenten op hun geweten willen hebben. Alles pleit er dus voor om 'precies goed' na te kijken in mei. Vakbekwaam wegend wat uw kandidaten gepresteerd hebben. Ik wens u daartoe de nodige wijsheid en natuurlijk veel succes in de komende examentijd.

Marieke Wensing (was toetsdeskundige bij Cito en betrokken bij de examens in de kunstvakken)